

Hallituksen esitys eduskunnalle EU:n oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämistä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten koskevaa asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä. Lisäksi ehdotetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamista.

Esityksen tarkoituksena on antaa oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävää sääntelyä. Esityksessä annettaisiin markkinaoikeudelle toimivalta käsitellä asetuksen mukaista kieltomenettelyä koskevia asioita. Markkinaoikeus voisi määrätä kiellon käyttää asetuksen vastaista menettelyä, jota voitaisiin tehostaa uhkasakolla.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.7.2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
PERUSTELUT	3
1 Asian tausta ja valmistelu	3
1.1 Tausta	3
1.2 Valmistelu	3
2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....	4
3 Nykytila ja sen arviointi.....	8
4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset	12
4.1 Keskeiset ehdotukset.....	12
4.2 Pääasialliset vaikutukset.....	16
5 Muut toteuttamisvaihtoehdot	20
5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....	20
5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....	20
6 Lausuntopalaute.....	21
7 Lakia alemman asteinen sääntely	22
8 Voimaantulo	22
9 Toimeenpano ja seuranta	22
10 Suhde muihin esityksiin.....	22
10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä	22
11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys	23
LAKIEHDOTUKSET	24
1. Laki verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä	24
2. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta	25
LIITE	27
ASETUSLUONNOS	27
Työ- ja elinkeinoministeriön asetus verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevan kieltomenettelyn vireille saattamiseen oikeutettujen järjestöjen nimeämisestä	27

PERUSTELUT

1 Asian tausta ja valmistelu

1.1 Tausta

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1150 oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten, jäljempänä *asetus*, annettiin 20.6.2019. Asetus edellyttää täydentävän kansallisen sääntelyn antamista.

Asetuksella pyritään lisäämään avoimuutta ja oikeusvarmuutta sekä markkinoiden ennakoitavuutta ja toimivuutta. Euroopan komission tavoitteena on alustatalouden kasvu ja siihen liittyvien mahdollisuuksien täysmääräinen hyödyntäminen. Alustatalouden kasvu sekä tarjonnan ja kilpailun lisääntyminen ovat hyödyksi yrityksille ja kuluttajille. Verkkoalustat toimivat nykyisin merkittävänä markkinoille pääsyn kanavana. Tarkoitus on lisätä luottamusta verkkoalustojen toimintaan, mikä kasvattaa niiden hyödyntämistä liiketoiminnassa eri sektoreilla.

Asetuksessa säädetään verkkoalustojen ja niitä käyttävien yritysten välisistä sopimussuhteista. Asetuksen edellyttämässä kansallisessa sääntelyssä on kysymys toimivallan antamisesta tuomioistuimelle asetusta koskevista asioista.

1.2 Valmistelu

EU-säädöksen valmistelu

Euroopan komissio antoi ehdotuksen asetuksesta 26.4.2018 ([KOM\(2018\) 238 lopullinen](#)) vaikutusarvioineen ([SWD\(2018\) 138 final](#), [SWD\(2018\) 139 final](#)). Ehdotus liittyy komission vuonna 2015 antamaan digitaalisten sisämarkkinoiden strategian toimeenpanoon ja oli yksi strategian väliarvioinnissa toukokuussa 2017 esitetyistä toimenpiteistä. Strategialla pyritään kehittämään sisämarkkinoiden toimintaa huomioiden digitaalisen toimintaympäristön vaatimukset.

Vaikutusarvioiden pohjana oli komission vuonna 2016 järjestämä julkinen kuuleminen, komission laaja tutkimus verkkoalustojen yrityskäyttäjistä (ECORYS 2017, ET-01-17-497-EN-N) sekä tutkimukset alustojen ja ammatillisten käyttäjien välisistä sopimussuhteista (ECORYS 2018, KK-01-18-452-EN-N) ja sekä tutkimus tietoon pääsystä verkkoalustojen ja yrityskäyttäjien suhteissa (ECORYS, 2018 ET-04-17-899-EN-N). Lisäksi komissio oli järjestänyt vuosien 2016 ja 2017 aikana työryhmiä yrityskäyttäjien ja verkkoalustojen kanssa ja keskusteluja sidosryhmien kanssa.

Suomi toimitti vuonna 2015 komissiolle digitaalisen sisämarkkinan strategian väliarvioinnin yhteydessä alustavan näkemyksensä alustatalouden kehittämisestä siten, ettei yritysten välisistä sopimussuhteista laadittaisi erillistä sektorikohtaista lainsäädäntöä vaan sovellettaisiin verkkoalustojen ja yrityskäyttäjien välisiin sopimuksiin nykyistä kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädäntöä. Komission julkiseen kuulemiseen Suomi osallistui erillisellä kantapaperilla. Komission annettua ehdotuksensa, työ- ja elinkeinoministeriö järjesti 13.6.2018 keskustelutilaisuuden alustatalouden parissa toimiville sidosryhmille. Ehdotusta käsiteltiin myös EU-asoiden komitean alaisissa sisämarkkina- ja teollisuuspolitiikkajaostojen laajassa kokoonpanossa. Ehdotuksesta laadittiin valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle ([U 82/2018 vp](#), TaVL ja LiVL). Eduskunnan talousvaliokunta ja liikenne- ja viestintävaliokunta yhtyivät lausunnossaan valtioneuvoston kantaa. Suomi piti ehdotusta perusteltuna, sillä selvitysten mukaan nykyisiin ongelmiin ei ollut

mahdollisuutta puuttua riittävän laajasti kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädännön keinoin. Komission ehdottama sääntelyn taso oli kuitenkin riittävä, eikä ehdotettua pidemmälle tullut sääntää. Ehdotus toisi mukanaan avoimuutta vakiosopimusehtoihin ja yhtenäistäisi säädösympäristöä jättäen kuitenkin samalla tilaa alan itsesääntelylle. Suomen kannassa korostettiin myös, että asetukset ei saisi tuoda velvoitteita ja aiheuttaa kustannuksia jäsenmaille esimerkiksi sovittelun järjestämisestä ja että velvoitteiden rikkomisen tai sopimusehtojen selkeyden arvioinnin olisi jätävä toimivaltaisten tuomioistuinten tehtäväksi.

Kansallinen toimeenpano tuli kuitenkin osaksi 29.11.2018 kilpailukykyministereiden hyväksyttyä neuvoston yleisnäkemyksen (13876/18). Suomi ja kuusi muuta jäsenmaata (CZ, EE, FI, IE, LV, PL, UK) jättivät yhteisen lausuman (13876/18 ADD2) yleisnäkemyksen hyväksymisen yhteydessä. Lausumassa tuotiin esille varauksellinen suhtautuminen ehdotukseen, joka sisältää erilliset säännökset asetuksen täytäntöönpanosta. ”Sopimusvapaus on kaikkein olennaisin osa yritysten välisiä suhteita, ja sitä olisi kunnioitettava niin, että siihen puututaan vasta silloin, kun se on täysin välttämätöntä. Tässä yhteydessä olisi riittävää lujittaa oikeussuojakeinoja komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti.” Lausuman jättäneet jäsenmaat pystyivät kuitenkin hyväksymään neuvoston yleisnäkemyksen osana kompromissia, sillä siinä ei velvoitettu jäsenvaltioita nimeämään viranomaisesta asetuksen panemiseksi täytäntöön. Lisäksi painotettiin, että neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa eivät saa johtaa sääntelyn lisääntymiseen. Euroopan parlamentin 7.12.2018 antamassa mietinnössä täytäntöönpanosta ja valvonnasta oli lueteltuna lukuisia velvoitteita kansallisen viranomaisen suorittamana. Kuitenkin lopullisessa asetuksessa soveltamisen seurannasta säädettiin neuvoston kannan mukaisesti (15 artikla).

Hallituksen esityksen valmistelu

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Hallituksen esitys toimitettiin lausuntokierrokselle 10.1.2020. Lausuntoja pyydettiin oikeusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, kilpailu- ja kuluttajavirastolta, tuomioistuinvirastolta, markkinaoikeudelta, Helsingin käräjäoikeudelta, Pirkanmaan käräjäoikeudelta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, Suomen yrittäjiltä, Keskuskauppakamarilta, Matkailu- ja ravintolapalvelut Mara ry:ltä, Teknologiateollisuus ry:ltä, Kaupan liitto ry:ltä, Neogames Finland ry:ltä, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:ltä, Kuluttajaliitolta, SCM Suomi Oy:ltä ja Uber Finland Oy:ltä.

Kuulemista säädösvalmistelussa koskevien ohjeiden mukaan (<http://kuulemisopas.finlex.fi/>) säädösehdotuksista pyydettävien kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika voi perustelusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi.

Hallituksen esitysluonnoksen lausuntoaika oli 10.1.-7.2.2020. Lausuntoaika oli kuulemista säädösvalmistelussa koskevia ohjeita lyhyempi, neljä viikkoa, sillä esitys on suppea ja siinä on pääasiallisesti kysymys Euroopan unionin asetukseen perustuvan toimivallan antamisesta tuomioistuimelle. Lyhyempi lausuntoaika oli tarpeen myös sen vuoksi, että esitys liittyy unionin oikeuden täytäntöönpanoon, jota koskevien lakimuutosten olisi tultava voimaan 12.7.2020.

Asia on julkaistu hankkeikkunassa numerolla [VN/6620/2019; TEM062:00/2019](#).

2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö

Tavoitteet ja soveltamisala

Asetuksessa säädetään verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien eli käytännössä erilaisten verkkoalustojen sopimusehtoja koskevasta avoimuusvelvollisuudesta sopimussuhteessa sitä käyttäviin yrityksiin. Asetuksessa säädetään myös verkossa toimivien hakukoneiden avoimuusvelvollisuudesta verkossa palveluja tarjoavia yrityksiä kohtaan. Asetus sisältää säännökset yritysten ja niitä edustavien järjestöjen oikeussuojakeinoista asetuksen rikkomisen johdosta.

Asetuksen tavoitteena on lisätä verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä puuttua verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien välisten sopimussuhteiden haitallisiin kauppatapoihin. Yhtenäisen sääntelyn avulla varmistetaan sisämarkkinoiden toimivuus ja estetään osaltaan sisämarkkinoita uhkaava hajautumiskehitys jäsenvaltioiden säädellässä alustojen toimintaa kansallisella tasolla. Asetuksen tavoitteena on ratkaista ongelmia, joihin ei voida puuttua yhtä tehokkaasti kilpailu- tai kuluttajansuojalainsäädännön keinoin. Asetus täydentää osaltaan kyseistä yleissääntelyä, mutta sillä ei vaikuteta yksityisoikeuden alan yleissääntelyn tai kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädännön soveltamiseen.

Asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen kohteesta ja soveltamisalasta. Asetusta sovelletaan verkossa toimiviin välityspalveluihin ja hakukoneisiin, kun niitä käyttävä yritys on sijoittautunut Euroopan unionin alueelle ja tarjoaa tuotteita ja palveluja kuluttajille, jotka ovat Euroopan unionin alueella. Välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen tarjoajan sijoittautumispaikalla ei ole merkitystä.

Verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajalla tarkoitetaan asetuksessa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa tai ehdottaa tarjoavansa verkossa toimivia välityspalveluja yrityskäyttäjille. Verkossa toimivia välityspalveluja ovat palvelut, jotka täyttävät seuraavat vaatimukset: ne ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 (12) 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluja; ne mahdollistavat sen, että yrityskäyttäjät voivat tarjota kuluttajille tavaroita tai palveluja ja niiden tarkoituksena on helpottaa yrityskäyttäjien ja kuluttajien välisten suorien liiketoimien käynnistämistä ja; niiden tarjoaminen yrityskäyttäjille perustuu sopimussuhteisiin, joissa osapuolina ovat palvelujen tarjoajat ja yrityskäyttäjät, jotka tarjoavat tavaroita tai palveluja kuluttajille.

Verkossa toimiviin välityspalvelujen tarjoajiin kuuluvat esimerkiksi verkkokaupan markkinapaikat, verkossa toimivat sovellusohjelmistojen kaupat ja verkossa oleva sosiaalinen media. Sopimussuhteen tulee olla välityspalvelun ja yrityskäyttäjän välillä. Soveltamisalaan kuuluvia verkkokaupan markkinapaikkoja ovat esimerkiksi tori.fi, Amazon market place, Zalando, Uber ja Airbnb. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvat sovelluskaupat, kuten Google Play ja Apple AppStore. Soveltamisalaan eivät kuulu vertaiskäyttöön tarkoitettut niin sanotut peer-to-peer-alustat (esim. WhatsApp, Facebook Messenger), yrityskäyttäjän ja verkkoalustan välinen ei-kaupallinen toiminta (esim. Twitter, Facebook Profile), eivätkä täysin yrityskäyttöön tarkoitettut alustat, joilla ei ole yhteyttä kuluttajaan, mainostoiminta tai maksamiseen tarkoitettut alustat (esim. PayPal).

Verkossa toimivan hakukoneen tarjoajalla tarkoitetaan puolestaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa verkossa toimivia hakukoneita kuluttajille. Hakukoneella asetuksessa tarkoitetaan digitaalista palvelua, joka antaa käyttäjille mahdollisuuden suorittaa kyselyjä hakujen tekemiseksi periaatteessa kaikilta verkkosivustoilta tai kaikilta tietynkielisiltä verkkosivustoilta mitä tahansa aihetta koskevan hakusanan, äänikomennon, lausekkeen tai muun syöttötiedon muodossa tehdyn kyselyn perusteella ja joka antaa missä tahansa muodossa tuloksia, joista voi saada pyydettyyn sisältöön liittyvää tietoa.

Asetuksen 2 artiklan kattamissa määritelmissä yrityskäyttäjällä tarkoitetaan yksityishenkilöä elinkeino- tai ammattitoiminnassa tai oikeushenkilöä, joka verkossa toimivien välityspalvelujen kautta tarjoaa tavaroita tai palveluja kuluttajille elinkeinotoimintana. Yritysverkkosivustokäyttäjällä tarkoitetaan luonnollista tai oikeushenkilöä, joka verkkorajapinnan kautta tarjoaa tavaroita tai palveluja kuluttajalle elinkeinotoimintana.

Sopimusehdot ja avoimuusvaatimukset

Asetuksen määritelmien mukaan asetuksessa ehdolla tarkoitetaan ehtoja, lausekkeita tai muita tietoja, jotka säätelevät sopimussuhdetta välityspalvelujen tarjoajan ja yrityskäyttäjän välillä ja jotka välityspalvelujen tarjoaja määrittää yksipuolisesti.

Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään sopimusehtojen esittämistavasta ja saavutettavuudesta. Ehtojen tulee sisältää objektiiviset perusteet päätöksille lopettaa tai keskeyttää palvelu kokonaan tai osittain. Artiklan 2 kohdassa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa ehdoissa tehtävistä muutoksista määräajassa. Määräajan on oltava vähintään 15 päivää ja sen tulee olla pidempi, jos muutokset edellyttävät yrityskäyttäjille teknisiä tai kaupallisia mukautuksia muutosten noudattamiseksi. Asianomaisella yrityskäyttäjällä on oikeus irtisanoa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan kanssa tehty sopimus ennen määräajan päättymistä.

Ehdot tai niiden erityiset määräykset, jotka eivät ole asetuksen vaatimusten mukaisia ovat mitättömiä.

Artiklan 5 kohdan mukaan verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien on varmistettava, että verkossa toimivissa välityspalveluissa tavaroita tai palveluja tarjoavan yrityskäyttäjän henkilöllisyys on selvästi nähtävissä.

Asetuksen 4 artiklassa säädetään avoimuusvaatimuksesta välityspalvelun keskeyttämisen tai lopettamisen osalta. Yrityskäyttäjälle on kerrottava mihin sopimusehtojen määräykseen keskeyttäminen perustuu ja mitkä olosuhteet ovat aiheuttaneet päätöksen palvelun keskeyttämisestä tai lopettamisesta. Päätöksen perustelut on ilmoitettava yrityskäyttäjälle vähintään 30 päivää ennen palvelujen lopettamista.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään avoimuusvaatimuksesta sen osalta, mitkä seikat vaikuttavat yrityskäyttäjien ja yritysverkkosivustojen käyttäjien järjestykseen verkkoalustoiden ja hakukoneiden hakutuloksissa. Keskeiset muuttujat on esitettävä verkkoalustojen sopimusehdoissa tavalla, joka antaa yrityskäyttäjälle asianmukaisen ja riittävän käsityksen niiden merkityksestä. Ehtojen tulee sisältää myös kuvaus siitä, miten maksuilla voidaan vaikuttaa järjestykseen. Hakukoneiden tarjoajien tulee pitää vastaavat tiedot julkisesti saatavilla ja niihin tehtävien muutosten tulee olla helposti havaittavissa.

Asetuksen 6 artiklan mukaan välityspalvelujen tarjoajien, jotka tarjoavat kuluttajille tavaroita tai palveluja, jotka ovat liitännäisiä välityspalveluja käyttävän yrityskäyttäjän myymiin tavaroihin ja palveluihin nähden, olisi esitettävä ehdoissaan esimerkiksi kuvaus siitä, saako yrityskäyttäjä tarjota myös omia liitännäistavaroitaan ja -palvelujaan verkossa toimivien välityspalvelujen kautta ja millä ehdoilla se saa näin tehdä. Liitännäistavaroilla ja -palveluilla tarkoitetaan tuotteita, jotka toimiakseen ovat tyypillisesti riippuvaisia varsinaisesta tavarasta tai palvelusta tai liittyvät suoraan niihin. Esimerkkejä liitännäispalveluista ovat muun muassa tietyn tavaran korjauspalvelut tai rahoituspalvelutuotteet kuten vuokra-auton vakuutus, jota tarjotaan täydentämään yrityskäyttäjän tarjoamia tavaroita tai palveluja.

Omien tavaroiden ja palvelujen tarjoaminen, rajoitukset ja erityiset sopimusehdot

Asetuksen 7 artikla sisältää avoimuusvaatimuksen siitä, että sopimusehdoissa on kuvattava, miten verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan omaa palveluntarjontaa kuluttajille kohdellaan eri tavoin kuin muiden yrityskäyttäjien. Myös verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajien on esitettävä kuvaus mahdollisesta eriytetystä kohtelusta, jota ne soveltavat yhtäältä verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajan itsensä ja toisaalta muiden yritysverkkosivustokäyttäjien kuluttajille tarjoamiin tavaroihin ja palveluihin. Erilainen kohtelu on kuvattava erityisesti koskien tietojen saantia, esittämistä tai hakujärjestystä sekä maksuja.

Asetuksen 10 artiklassa säädetään velvollisuudesta sisällyttää sopimusehtoihin kuvaus mahdollisesta ehdosta, jolla rajoitetaan yrityskäyttäjän mahdollisuutta tarjota kuluttajille tavaroita tai palveluja eri ehdoin muuta kautta. Oikeutta edellä mainittujen ehtojen käyttöön arvioidaan muun, erityisesti kilpailua ja sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan, EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön näkökulmasta.

Asetuksen 8 artikla pyrkii varmistamaan, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien välisiä sopimussuhteita hoidetaan kunniallisen ja vilpittömän menettelyn mukaisesti. Välityspalvelujen tarjoajat eivät saa lähtökohtaisesti muuttaa ehtoja takautuvasti. Sopimusehdoissa on oltava tiedot siitä, millä ehdoin yrityskäyttäjät voivat päättää sopimussuhteen verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan kanssa.

Tietojensaanti

Asetuksen 9 artiklassa säädetään velvollisuudesta sisällyttää sopimusehtoihin kuvaus pääsystä yrityskäyttäjän tai kuluttajien verkkoalustalle antamiin henkilö- tai muihin tietoihin tai tietoihin, jotka syntyvät palvelun käytöstä. Yrityskäyttäjällä tulee olla selkeä kuva tietojen saannin ja käyttömahdollisuuksien laajuudesta.

Valitusten käsittelyjärjestelmä ja sovitteluun liittyvät velvoitteet

Asetuksen 11 artiklassa säädetään, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajilla on oltava sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä. Artikla sisältää vaatimuksia järjestelmän saavutettavuudelle ja toiminnalle. Yleisiä toimintavaatimuksia ovat muun muassa valitusten käsittelyn asianmukaisuus, avoimuus, nopeus ja tehokkuus. Valituksen käsittelyjärjestelmän toimintatapa on kuvattava sopimusehdoissa ja välityspalvelun tarjoajan on raportoitava järjestelmän toiminnasta vuosittain. Pienyrityksillä ei ole velvollisuutta järjestelmän luomiselle.

Asetuksen 12 artiklassa säädetään verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajille velvollisuus nimetä sopimusehdoissa vähintään kaksi sovittelijaa, joita se on valmis käyttämään tuomioistuimen ulkopuolisessa riidanratkaisussa. Myöskään tätä velvollisuutta ei sovelleta pienyrityksiin. Välityspalvelun tarjoajan on osallistuttava kohtuullisella osuudella sovittelun kustannuksiin, osuus määritellään sovittelijan toimesta kussakin yksittäistapauksessa.

Pyrkimykset päästä sopimukseen 11 artiklassa tarkoitetun sisäisen valitusten käsittelymenettelyn tai 12 artiklassa tarkoitetun sovittelun kautta eivät kuitenkaan vaikuta verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien tai yrityskäyttäjien oikeuksiin panna vireille oikeudenkäynti asiassa. Sovittelu ei myöskään ole edellytyksenä asian käsittelylle tuomioistuimessa. Jäsenvaltioiden ei edellytetä osallistuvan asetuksen 11 ja 12 artiklassa tarkoitettujen uusien riidanratkaisujärjestelmien kustannuksiin vaan ne jäävät toimijoiden itsensä kannettavaksi.

Asetus ei sisällä säännöksiä lainvalinnasta tai tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta, joten näiden osalta sovelletaan asiaa koskevia yleissäädöksiä.

Etujärjestöt, järjestöt ja julkiset viranomaiset, joilla on oikeus nostaa kieltokanne

Asetuksen 14 artiklassa säädetään etujärjestöjen, järjestöjen ja julkisten viranomaisten oikeudesta nostaa kanne toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa lopettaakseen tai estääkseen sen, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajat tai hakukoneiden tarjoajat rikkovat asetuksen velvoitteita. Säännöksellä ei rajoiteta yrityskäyttäjän omaa kanneoikeutta. Kieltokanteen nostamiseen oikeutettujen tahojen tulee olla jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettuja oikeushenkilöitä, niiden tulee pyrkiä edustamiensa yrityskäyttäjien etujen ajamiseen ja oltava luonteeltaan voittoa tavoittelemattomia.

Vaatimusten täytyessä jäsenvaltiot voivat myöntää oikeuden jäsenvaltioon sijoittautuneille organisaatioille tai järjestöille kyseisten organisaatioiden tai järjestöjen pyynnöstä. Jäsenvaltiot voivat etukäteen nimetä ja ilmoittaa komissiolle tällaisten nimettyjen organisaatioiden, järjestöjen tai julkisten elinten nimet ja niiden toiminnan tarkoituksen. Komissio laatii luettelon nimetyistä organisaatioista, järjestöistä ja julkisista elimistä. Luettelo julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Artiklan 7 kohdan mukaan tuomioistuimen on hyväksyttävä luettelo osoitukseksi organisaation, järjestön tai julkisen elimen kanneoikeudesta, mikä ei kuitenkaan rajoita tuomioistuimen oikeutta tutkia, onko kantajalla tarkoituksensa perusteella oikeus nostaa kanne yksittäisessä tapauksessa.

Kansallinen täytäntöönpanon valvonta

Asetuksen 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava asetuksen täytäntöönpanon riittävä ja tehokas valvonta. Jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt asetuksen rikkomiseen sovellettavista toimenpiteistä ja varmistettava, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen toimenpiteiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Koska jäsenvaltioissa on jo nykyisin erilaisia järjestelmiä, joilla lainsäädännön noudattamista turvataan, asetuksessa ei veloiteta jäsenvaltioita perustamaan uusia järjestelmiä, menettelyitä tai viranomaisia asetuksen sisältämien säännösten noudattamisen valvomiseksi. Asetuksen noudattamista voivat valvoa nykyiset viranomaiset tai tuomioistuimet voimassa olevan kansallisen lainsäädännön puitteissa. Asetus ei siten edellytä sen noudattamista koskevaa erityissääntelyä eikä asetuksen säännösten rikkomisen säätämistä rangaistavaksi. Asetuksen soveltaminen alkaa 12.7.2020.

3 Nykytila ja sen arviointi

Yleisesti

Suomessa ei ole verkkovälityspalveluja tai hakukoneita koskevaa erityissääntelyä. Verkkovälityspalveluja koskeviin sopimussuhteisiin ja hakukoneiden toimintaan sovelletaan siten yleistä sopimus-, vahingonkorvaus- ja kilpailuoikeutta koskevaa lainsäädäntöä. Suomessa ei myöskään ole lainsäädäntöä, josta seuraisi verkossa toimivia välityspalveluja tarjoaville yrityksille veloitetta pitää yllä sisäistä valituksen käsittelyjärjestelmää tai nimeämään sovittelijoita.

Elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita koskeva erityissääntely

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain (1062/1993) tarkoituksena on erityisesti pienten yritysten suojaaminen kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan.

Lain 1 §:n yleissäännöksen mukaan elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa ei saisi käyttää ehtoa, joka on sopimuksissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Säännöksen tarkoituksena on rajata ehdotetun lain soveltamisala koskemaan vain sellaisia sopimuksia, joissa toisena osapuolena olevat elinkeinonharjoittajat yleensä ovat sopimusehdon käyttäjään verrattuina voimaroiltaan tai muuten heikommassa asemassa ja tämän takia erityisen suojan tarpeessa. Kohtuuttomien sopimusehtojen käytön kieltävää säännöstä on perusteltu tarkemmin lakia koskevissa esitoissa (HE 39/1993 vp), joiden mukaan ”kielto koskee sekä vakiosopimuksiin sisältyviä yleisiä sopimusehtoja että yksilöllisesti sovittuja sopimusehtoja. Sanat ”sopimus” ja toista osapuolta tarkoittava ”elinkeinonharjoittaja” ovat momentissa monikkomuodossa. Tarkoituksena on rajata yksittäistapaukset lain soveltamisalan ulkopuolelle.” Edelleen ”jos kysymyksessä ei ole useiden elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa käytettävä ehto, elinkeinonharjoittaja voi oikeustoimilain 36 §:n nojalla saattaa sopimusehdon kohtuuttomuuden vain yleisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Kohtuuttomuuden käsite on momentissa sisällöltään sama kuin oikeustoimilain 36 §:ssä.”

Lain mukaan markkinaoikeus voi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta kohtuuttoman ehdon tai siihen rinnastettavan ehdon käyttämistä. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Markkinaoikeuden määräämää kieltoa on perusteltu lain töissä seuraavasti: ”Kiellon edellytyksenä ei ole, että kyseisen ehdon sisältävä sopimus on jo solmittu. Riittää, että elinkeinonharjoittaja on tarjoutunut tekemään ehdon sisältäviä sopimuksia toisten elinkeinonharjoittajien kanssa. Lakiehdotuksen kieltoa koskevat säännökset noudattavat kuluttajansuojalain 3 luvussa ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain vastaavissa säännöksissä omaksuttuja periaatteita. Kielto kohdistuu elinkeinonharjoittajan toimintaan kiellon määräämisen jälkeen. Kiellon vastaisella menettelyllä ei ole välitöntä vaikutusta kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen. Jos elinkeinonharjoittaja haluaa yksittäistapauksessa vedota siihen, että kiellon vastainen sopimusehto on hänen kannaltaan kohtuuton, hänen on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi oikeustoimilain 36 §:n nojalla.”

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain säännökset ovat olleet esillä lain voimassa olon aikana olleet vain muutamissa tapauksissa. Vuoden 2009 jälkeen kielto on lain perusteella määrätty vain yhdessä tapauksessa. Muissa hakemus on jätetty tutkimatta tai hylätty. Vaikka lain nojalla kieltoja käyttää kohtuuttomia sopimusehtoja on määrätty vähän, sen säännökset tukevat muun yritystoiminnan sääntelyn tavoitteita ja esimerkiksi kilpailullisuutta.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) tarkoituksena on puolestaan elinkeinonharjoittajan aseman turvaaminen markkinoinnissa ja muussa elinkeinotoiminnassa toisen elinkeinonharjoittajan hyvän liiketavan vastaisen tai muutoin sopimattoman menettelyn varalta. Lain tarjoaman oikeussuojan tavoitteena on rehellisen kilpailun turvaaminen keskenään kilpailevien elinkeinon harjoittajien välillä. Lain mukaan elinkeinonharjoittajaa voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta laissa säädettyä hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä.

Elinkeinonharjoittajien välisten riitojen käsittely tuomioistuimessa

Elinkeinonharjoittaja voi vaatia kanteella vahingonkorvausta toiselta elinkeinonharjoittajalta lain- tai sopimusrikkomuksen perusteella yleisessä tuomioistuimessa. Kantaja voi myös vaatia tuomioistuinta vahvistamaan tietyn oikeustilan olemassaolon, esimerkiksi vahvistamaan, että jokin oikeustoimi on pätemätön. Kieltokanteella vaaditaan vastaajaa pidättäytymään jostain toiminnasta.

Eräät elinkeinonharjoittajien väliset riidat voidaan viedä markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Tämä edellyttää, että kysymys on asiasta, joka on säädetty kuuluvaksi markkinaoikeuden toimivaltaan. Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee hankinta-asioita, kilpailu- ja valvonta-asioita, markkinaoikeudellisia asioita sekä teollis- ja tekijänoikeudellisia asioita. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013) säädetään markkinaoikeuden toimivallasta, asioiden vireilletulosta ja käsittelystä markkinaoikeudessa sekä muutoksenhausta markkinaoikeuden ratkaisuun. Markkinaoikeudellisina asioina käsitellään esimerkiksi edellä selostetut elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset kiellon määrittämisestä koskevat asiat. Asia pannaan markkinaoikeudessa vireille kirjallisella hakemuksella. Esimerkiksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisissa asioissa asian voi saattaa vireille elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys taikka se elinkeinonharjoittaja tai hankintayksikkö, johon sopimusehdon käyttö tai sopimuskäytännön soveltaminen kohdistuu. Markkinaoikeudellisissa asiassa muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun voi hakea valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Vuonna 2013 markkinaoikeusuudistuksen yhteydessä laajennettiin markkinaoikeuden toimivaltaa, niin että sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamista koskeva asia voidaan käsitellä markkinaoikeudessa yhdessä kieltoa koskevan hakemuksen kanssa. Laki elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä ei sisällä säännöksiä vahingonkorvausvelvollisuudesta tai liitännäisen riita-asian käsittelystä: jos elinkeinonharjoittaja on hakemassa toiselle elinkeinonharjoittajalle elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n mukaista kieltoa jatkaa kohutuuttoman sopimusehdon käyttämistä, kieltohakemuksen osalta toimivaltainen tuomioistuin on lain 2 §:ssä säädetyllä tavalla markkinaoikeus, mutta mahdollinen vahingonkorvausvaatimus on laitettava kanteella erikseen vireille yleisessä tuomioistuimessa.

Elinkeinonharjoittajien välisten riitojen käsittely tuomioistuinten ulkopuolisessa menettelyssä

Välimiesmenettelyssä on mahdollista käsitellä riitoja, joissa sovinto on sallittu (ns. dispositiivinen riita-asia). Välimiesmenettelystä säädetään välimiesmenettelyssä annetussa laissa (967/1992). Mikäli osapuolten välisessä sopimuksessa on välityslauseke, ratkaistaan riita sen mukaisessa välimiesmenettelyssä.

Tuomioistuimen ulkopuolella toteutettavassa sovittelumenettelyssä sovinnosta neuvotellaan ulkopuolisen sovittelijan avustuksella. Jos sovittelussa saavutetaan sovintosopimus, se on tietyin edellytyksin vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi alueellisesti toimivaltaisessa käräjäoikeudessa siten kuin riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (394/2011) säädetään.

Kansallisten muutostarpeiden arviointi

Asetuksen 14 artiklan mukaan erällä organisaatioilla ja järjestöillä sekä julkisilla elimillä on oikeus saattaa asetuksessa tarkoitettu asia toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Asetus edellyttää siten kansallisesti harkintaa siitä, missä tuomioistuimessa asetuksesta

johtuvia riitoja tulisi käsitellä Suomessa. Asetuksen 15 artikla puolestaan edellyttää jäsenvaltioiden varmistavan, että asetusta noudatetaan ja että asetuksen rikkomiseen voidaan soveltaa kansallisia toimenpiteitä. Asetus ei edellytä, että sitä valvomaan nimettäisiin erityinen viranomainen eikä viranomaisen nimeäminen tätä tarkoitusta varten ole Suomessa tarkoituksenmukaista. Asetuksen täytäntöönpanon kannalta olisi riittävää, että sopimusehdon tai toimintatavan asetuksenmukaisuus tulee arvioitavaksi kulloinkin kysymyksessä olevaa ehtoa tai toimintatapaa koskevassa oikeudenkäynnissä.

Asetus sääntelee elinkeinonharjoittajien ja verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien välisiä sopimuksia. Asetuksessa ehdolla tarkoitetaan ehtoja, lausekkeita tai muita tietoja, jotka säätelevät sopimussuhdetta verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja yrityskäyttäjän välillä ja jotka välityspalvelujen tarjoaja määrittää yksipuolisesti. Asetuksen sääntelemät sopimukset olisivat käytännössä luonteeltaan vakiosopimuksia, joissa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja kukin asiakasyrityksen välillä ei neuvotella erikseen vaan palvelu tarjotaan vakioehdoin kaikille asiakasyrityksille. Sääntely kohdistuu seikkoihin, joita verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajilla on velvollisuus sisällyttää sopimusehtoihin. Lisäksi säädetään määräajoista, joiden puitteissa muutoksista palvelun tarjoamiseen tai sopimusehtoihin olisi ilmoitettava. Verkossa toimivan hakukoneen tarjoajalle asetuksessa säädetään velvollisuuksia tiettyjen hakutulosten järjestykseen vaikuttavien tietojen ja mahdollista eriytettyä kohtelua koskevien tietojen pitämiseksi yritysten saatavilla.

Asetuksen sopimussuhdetta ja ehtojen sisältöä sekä hakukoneiden velvollisuuksia koskevat 3–10 artiklat eivät edellytä täydentävän kansallisen sääntelyn antamista. Säännökset velvoittavat suoraan välityspalvelujen ja hakukoneiden tarjoajia. Asetuksen sisäisiä riidanratkaisumenettelyjä koskevat 11 ja 12 artiklan säännökset ovat keskeinen muutos nykytilaan nähden. Ne eivät kuitenkaan edellytä täydentävää kansallista sääntelyä. Käsittely sisäisessä riidanratkaisumenettelyssä ei asetuksen mukaan saa myöskään olla esteenä asian käsittelyllä kansallisessa tuomioistuimessa.

Suomessa on lähtökohtana ollut elinkeinonharjoittajien välinen sopimusvapaus eli yrityksillä on mahdollisuus järjestellä sopimussuhteensa parhaaksi katsomallaan tavalla eikä sopimusvapauteen ole lähtökohtaisesti tullut puuttua viranomaisten toimesta. Asetuksen rikkomisen seuraamukset tulisivat arvioitavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan käyttämä sopimusehto olisi asetuksen vastainen. Asetuksen tehokas täytäntöönpano edellyttää, että yrityskäyttäjä voi turvautua tuomioistuinmenettelyyn, jos se katsoo, että sopimusehto on asetuksen nojalla mitätön tai verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen menettely on muuten asetuksen vastaista.

Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee hankinta-asioita, kilpailu- ja valvonta-asioita, markkinaoikeudellisia asioita sekä teollis- ja tekijänoikeudellisia asioita. Markkinaoikeuden toimivalta edellyttää, että asiasta säädetään erikseen.

Tarkoituksenmukaista olisi, että asetuksen vastaiseen sopimusehdon tai menettelyn käyttöön voitaisiin puuttua elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden sääntelystä annettua lakia vastaavalla tavalla. Tämä tarkoittaisi, että markkinaoikeudelle tulisi antaa toimivalta käsitellä asetuksen vastaista menettelyä koskevia asioita. Asetuksen rikkomisesta voisi seurata markkinaoikeuden määräämä kielto käyttää asetuksen vastaista sopimusehtoa tai menettelyä.

Tuomioistuimen tulisi tarvittaessa arvioida myös mahdolliset asetuksen rikkomiseen liittyvät vahingonkorvausvaatimukset. Vahingonkorvauksen osalta asetuksen rikkomista koskevissa tilanteissa sovellettaisiin voimassa olevia vahingonkorvauslain (412/1974) säännöksiä ja vahingonkorvausta koskevia oikeusperiaatteita. Tarkoituksenmukaista ei ole säätää uutta asetusta

koskevaa vahingonkorvausnormistoa, joka voisi poiketa vakiintuneista vahingonkorvausoikeudellista periaatteista. Mahdollinen vahingonkorvausta koskeva asia käsiteltäisiin erillisessä oikeusprosessissa yleisessä tuomioistuimessa. Tilanne vastaisi näiltä osin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaiseen asiaan liittyvää vahingonkorvausasian käsittelyä. Yrityskäyttäjien ja verkossa toimivien välityspalvelun tarjoajien välisissä sopimussuhteissa korvausvelvollisuutta arvioitaisiin sopimusperusteista vahingonkorvausvelvollisuutta koskevien normien perusteella. Hakukoneen ja yrityskäyttäjän välillä ei puolestaan ole sopimussuhdetta, joten hakukoneen menettelyä arvioidaan sopimuksen ulkoisen vahingonkorvausvelvollisuuden perusteella vahingonkorvauslain mukaan.

Asetuksen vastaisen sopimusehdon käyttö voisi jossain tilanteissa tulla arvioitavaksi myös elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain perustella. Laki on kuitenkin kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva yleislaki eikä se sellaisenaan kattaisi kaikkia asetuksessa säädettyjä tilanteita eikä erityisesti asetuksen artikloja, joissa säädetään hakukoneiden menettelystä.

Verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien yksittäisiä sopimusriitoja voidaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain tarkoittamia tilanteita vastaavasti arvioida yleisessä tuomioistuimessa varallisuus oikeudellisesta oikeustoimista annetun lain (228/1929), jäljempänä *oikeustoimilaki*, 36 §:n kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelua koskevan säännöksen nojalla ja lisäksi olisi mahdollista nostaa kanne esimerkiksi asetuksen vastaisen ehdon käytön kieltämisestä yksittäisessä tapauksessa.

Asetuksen 14 artikla käsittää sellaisten järjestöjen ja organisaatioiden, joilla on oikeutettu peruste edustaa yrityskäyttäjää tai yritysverkkosivustokäyttäjää, sekä jäsenvaltioissa perustettujen viranomaisten oikeuden nostaa kanne kansallisessa tuomioistuimessa lopettaakseen tai estääkseen sen, että verkossa toimivien välityspalvelujen tai hakukoneiden tarjoajat rikkovat asetuksen velvoitteita. Artiklassa säädetään edellytyksistä, jotka järjestöjen ja viranomaisten on täytettävä, jotta niillä on sanottu oikeus. Jäsenvaltiot voivat nimetä edellytykset täyttävät järjestöt ja viranomaiset Euroopan komission laatimaan ja Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavaan luetteloon. Tuomioistuimen on hyväksyttävä luettelo osoitukseksi organisaation, järjestön tai viranomaisten kanneoikeudesta. Asetuksen mukaan edellytykset täyttävillä järjestöillä olisi kuitenkin oikeus asian vireille saattamiseksi, vaikka jäsenvaltio ei olisikaan nimennyt näitä Euroopan komission luetteloon.

Asetuksen täytäntöönpano edellyttää kansallisia säännöksiä asetuksen kelpoisuusvaatimukset täyttävien järjestöjen oikeudesta saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Asetuksesta seuraa, että asetuksen 14 artiklan edellytykset täyttävällä ulkomaisella järjestöllä tai julkisella viranomaisella olisi asetuksen mukainen oikeus kanteen nostamiseksi Suomessa asetuksen vastaisen menettelyn johdosta. Asetuksen 14 artiklan johdosta olisi myös tarkoituksenmukaista laatia kansalliset säännökset, joiden perusteella jatkossa Suomeen sijoittautunut organisaatio tai järjestö voi hakeutua Euroopan komission luetteloon nimettäväksi järjestöksi. Markkinaoikeuden ei luetteloon nimettyjen järjestöjen osalta tarvitsisi erikseen tutkia järjestöjen kannekelpoisuutta, kun kanteen nostamisen edellytykset täyttävät järjestöt olisivat entuudestaan tiedossa.

4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset

4.1 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, joiden perusteella voitaisiin viedä tuomioistuimen arvioitavaksi, onko verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoaja tai verkossa toimivan hakukoneen tar-

joaja menetellyt asetuksen mukaisesti. Toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi ehdotetaan markkinaoikeutta. Säännökset sijoitettaisiin uuteen verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä annettavaan lakiin. Lisäksi ehdotetaan markkinaoikeuden toimivallan kannalta tarpeellisia muutoksia oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin ja säännöksiä asian vireille saattamiseen markkinaoikeudessa oikeutetuista tahoista.

Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön asetuksen 14 ja 15 artiklat. Asetuksen 14 artiklan edellyttää, että organisaatioilla ja järjestöillä on oikeus saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi asia, jolla pyritään lopettamaan asetuksen vastainen toiminta. Asetuksen 15 artikla ei velvoita jäsenvaltioita perustamaan uusia kansallisia täytäntöönpanoelimiä vaan asetuksen noudattamisen valvonta voidaan antaa olemassa oleville tuomioistuimille. Asetuksen täytäntöönpanon kannalta olisi riittävää, että epäillyn rikkomuksen johdosta asia voidaan hakemuksesta saattaa tuomioistuimen tutkittavaksi. Ehdottavien säännösten perusteella markkinaoikeus voisi kieltää asetuksen vastaisen menettelyn. Kieltoa voitaisiin tehostaa uhkasakolla ja väliaikaisen kiellon määräämisellä.

Ehdotettavissa säännöksissä on kyse vain asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä markkinaoikeudessa. Muut asetuksen vastaiseen menettelyyn liittyvät vaatimukset käsiteltäisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä esityksessä ehdoteta näitä koskevaa uutta sääntelyä. Tarkoitus on, että asetusta koskevien asioiden käsittelyä koskeva toimivalta markkinaoikeuden ja yleisen tuomioistuimen välillä jakautuisi vastaavalla tavalla kuin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisen yleisen kohtuuttomien sopimusehtojen käytön kiellon ja oikeustoimilain kohtuuttoman sopimusehdon sovittelua koskevan säännöksen osalta on säädetty. Mainittua jaottelua on selostettu tarkemmin esityksen luvussa 3 ja mainitun lain esitöissä HE 39/1993 vp. Ehdotuksesta seuraisi, että yleistä kieltä esimerkiksi asetuksen vastaisen sopimusehdon käyttämiselle haettaisiin markkinaoikeudessa. Toisaalta yksittäiset riidat yrityskäyttäjän ja verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen välillä käytäisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä markkinaoikeus voisi käsitellä näitä koskevia asioita. Käräjäoikeuden yksittäisessä tapauksessa antama mahdollinen kieltä ei estäisi välityspalvelujen tarjoajaa edelleen käyttämästä ehtoa muissa sopimuksissa. Jos yrityskäyttäjälle seuraisi asetuksen vastaisesta menettelystä vahingonkorvausvaatimuksia verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa tai hakukoneen tarjoajaa kohtaan taikka tämä haluaisi riitauttaa sopimussuhteen esimerkiksi oikeustoimilaissa säädettyillä perusteilla, olisi tämän nostettava näiden osalta erillinen kanne yleisessä tuomioistuimessa.

Esityksessä ehdotetaan myös säännöksiä siitä, mitkä tahot voisivat saattaa asian vireille markkinaoikeudessa. Lakiehdotusten tarkoitus on, että tietyt elinkeinonharjoittajien etuja valvovat järjestöt voisivat saattaa vireille asetuksen vastaista menettelyä koskevan asian. Asetuksen 14 artiklan järjestöjen oikeutta koskevat säännökset edellyttävät, että asetuksen kelpoisuusvaatimukset täyttävien järjestöjen on voitava saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Lisäksi asetuksesta seuraa, että muiden jäsenvaltioiden järjestöt ja organisaatiot sekä julkiset elimet, jotka täyttävät asetuksen 14 artiklassa säädetty vaatimukset, voisivat nostaa kanteen Suomessa.

Lisäksi tarkoitus on, että asetuksen vastaisen menettelyn johdosta markkinaoikeudelta kieltäisi asetuksen vastaista sopimusehtoa tai asetuksen vastaista käytäntöä voisi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettua lakia vastaavasti hakea se elinkeinonharjoittaja, johon välityspalvelujen tarjoajan käyttämä sopimusehto tai menettely kohdistuu. Vastaavasti elinkeinonharjoittaja voisi hakea kieltä hakukoneen asetuksenvastaista menettelyä vastaan.

Kansallisesti ehdotetaan myös säännöksiä menettelystä, jolla hakeudutaan sellaiseksi järjestöksi, jotka kansallisesti edelleen nimetään Euroopan komission laatimaan luetteloon järjestöistä, joilla olisi suoraan oikeus edustaa yrityskäyttäjiä ja yritysverkkosivustokäyttäjiä tuomioistuimessa.

Koska lakiehdotukset täydentävät asetuksessa annettua sääntelyä, niissä käytettäisiin täsmällisyyden vuoksi asetusta vastaavia verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan, verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan, yrityskäyttäjän ja yritysverkkosivustokäyttäjän käsitteitä.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin uusi *laki verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä*.

1 §. Soveltamisala. Pykälässä säädettäisiin lain soveltamisalasta. Laissa annettaisiin asetuksen 14 artiklassa säädettyä kieltomenettelyä täydentävät kansalliset säännökset. Asetuksen 14 artiklan mukaan edellytykset täyttävillä organisaatioilla ja järjestöillä on oikeus saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi asia lopettaakseen tai estääkseen sen, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajat ja hakukoneiden tarjoajat eivät noudata asetusta. Asetuksen johdanto-osan (44) mukaan tuomioistuimen käsiteltäväksi saatettavissa asioissa tavoitteena olisi lopettaa tai estää asetuksessa tarkoitettujen sääntöjen rikkominen ja ehkäistä tuleva vahinko. Järjestöjen tai organisaatioiden nostamat kanteet eivät saisi vaikuttaa yritysten oikeuksiin saattaa asia itse oikeuden käsiteltäväksi. Asetuksen 14 artiklassa mukaisessa kieltomenettelyssä olisi kyse tilanteista, joissa asetuksen vastaisen menettely pyritään kieltämään, niin että välityspalvelujen tai hakukoneen tarjoaja ei voisi käyttää samaa menettelyä enää muissa yhteyksissä. Lakia sovellettaisiin siten asetuksen vastaisen menettelyn kieltämiseen yleisesti.

2 §. Kiellon määrääminen. Pykälässä säädettäisiin asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä. Ehdotuksen 1 momentin mukaan markkinaoikeus voisi määrätä verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajalle ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajalle kiellon olla jatkamatta tai uudistamatta asetuksen vastaista menettelyä. Lain soveltamisalaa koskevasta 1 §:stä seuraisi, että kiello voi tulla määrättäväksi vain niissä tapauksissa, joissa kieltovaatimus koskee menettelyn kieltämistä yleisesti. Kiellon asettamista koskevan säännöksen on siten tarkoitus vastata yleistä kielloa, joka voimassa olevan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan voi koskea kohtuuttoman ehdon tai siihen rinnastettavan ehdon käyttämistä yritysten välisissä sopimussuhteissa. Mainittua säännöstä on perusteltu tarkemmin lain esitöissä HE 39/1993 vp.

Säännös kattaisi kaiken asetuksen vastaisen menettelyn. Kielto voisi esimerkiksi koskea asetuksen vastaisen ehdon käyttämistä tai käytännön soveltamista taikka sellaisen ehdon käytön tai käytännön soveltamisen uudistamista. Jos esimerkiksi välityspalvelujen tarjoajan käyttämät sopimusehdot eivät sisällä asetuksessa säädettyjä seikkoja tai ne eivät muuten ole asetuksessa säädetyn mukaisia tai välityspalvelujen tarjoaja ei muulla tavalla noudata asetuksessa säädettyjä velvollisuuksia, voitaisiin välityspalvelujen tarjoajaa kieltää jatkamasta asetuksen vastaisen ehdon käyttämistä tai asetuksen vastaisen käytännön soveltamista sen sopimussuhteissa. Kielto kohdistuisi tällöin menettelyyn kiellon määräämisen jälkeen. Käytännössä säännöksen tarkoittama kiello ohjaisi verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa ja hakukoneen tarjoajaa toimimaan asetuksen edellyttämällä tavalla. Kiellon asettamisella ei muuten olisi välitöntä vaikutusta mahdollisesti kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen.

Verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien välisessä suhteessa keskeisiä asetuksen velvoitteita ovat esimerkiksi 3 artiklan ehtojen laatimista ja niiden muuttamista koskevat säännökset, 4 artiklan palvelujen rajoittamista, keskeyttämistä ja lopettamista koskevia

ilmoituksia koskevat säännökset, 5 artiklan 1 ja 5 kohdan järjestystä koskevien muuttujien ilmoittamista koskevat säännökset, 6 artiklan liitännäistavaroita ja -palveluja koskevat säännökset, 7 artiklan 1 ja 3 kohdan eriytetyn kohtelun kuvausten ilmoittamista koskevat säännökset, 8 ja 9 artiklan erityisiä sopimusehtoja koskevat säännökset ja tietojensaantia koskevat säännökset ja 10 artiklan säännökset perusteiden esittämisestä, jos välityspalvelujen tarjoajat palveluja tarjotessaan rajoittavat yrityskäyttäjien mahdollisuutta tarjota samoja tavaroita ja palveluja kuluttajille erilaisin ehdoin muilla tavoin kuin kyseisten palvelujen kautta. Keskeisiä verkossa toimivan hakukoneen tarjoajaa koskevia säännöksiä ovat esimerkiksi asetuksen 5 artiklan 2–5 kohdassa säädetyt järjestyksen esittämistä koskevat säännökset ja 7 artiklan 2 ja 3 kohdan eriytettyä kohtelua koskevat säännökset.

Pykälän 2 *momentti* sisältäisi uhkasakon määräämistä ja tuomitsemista koskevan säännöksen. Säännös vastaisi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 2 momenttiin sijoitettua säännöstä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitettu kielto voitaisiin kohdistaa, jos siihen on erityistä syytä, myös verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii tämän lukuun. Säännös vastaisi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 3 momenttia, sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 2 momenttia ja kuluttajansuojalain (38/1978) 3 luvun 2 §:n 2 momenttia. Mainittuja lakeja vastaavasti säännöksen tarkoitamana erityisenä syynä voisi tulla kyseeseen esimerkiksi aikomus kiertää kieltoa. Lisäksi kielto voitaisiin määrätä väliaikaisena, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Pykälän 4 *momentti* sisältäisi informatiivisen viittauksen, jonka mukaan asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

3 §. Organisaatioiden ja järjestöjen nimeämien. Pykälän ja sen sisältämän asetuksenantovaltuuden nojalla annettaisiin asetuksen 14 artiklaa täydentävää sääntelyä, jonka perusteella kansallisesti nimetään asetuksessa säädetyt kelpoisuusvaatimukset täyttävät järjestöt ja organisaatiot Euroopan komission luetteloon.

Pykälän 1 *momentin* mukaan Suomeen sijoittuneelle organisaatiolle tai järjestölle voitaisiin hakemuksesta nimeämällä myöntää asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeus saattaa asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa siten kuin asetuksen 14 artiklan 5 kohdassa säädetään. Työ- ja elinkeinoministeriö toimisi nimeämiset käsittelevänä viranomaisena. Asetuksen 14 artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä edellytykset täyttävät järjestöt ja julkiset viranomaiset ja ilmoittaa ne Euroopan komission laatimaan ja Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavaan luetteloon. Asetuksen 14 artiklan 7 kohdasta seuraa, että luetteloon merkitseminen olisi hyväksyttävä tuomioistuimessa osoitukseksi kanneoikeudesta. Markkinaoikeuden ei tarvitsisi erikseen arvioida luetteloon merkittyjen organisaatioiden, järjestöjen tai muiden jäsenvaltioiden viranomaisten kannekelpoisuutta. Luetteloon merkitseminen ei kuitenkaan olisi kanneoikeuden edellytys vaan yksittäisessä tapauksessa kannekelpoisuus voidaan 14 artiklan 7 kohdan nojalla tutkia myös tuomioistuimessa.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta.

4 §. Voimaantulo. Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan *oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n* muuttamista. Muutokset olisivat tarpeen markkinaoikeuden toimivallan varmistamiseksi asetusta koskevan kieltomenettelyn osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että lain *1 luvun 6 §:n 1 momenttiin* lisättäisiin uusi *14 kohta*, jonka mukaan markkinaoikeus käsittelee markkinaoikeudellisina asioina 1. lakiehdotuksen mukaisen kiellon määrittämisestä koskevat asiat.

Lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain *5 luvun 2 §:n 1 momenttiin* lisättäisiin uusi *9 kohta*, jossa määriteltäisiin kieltomenettelyn vireille saattamiseen oikeutetut tahot. Asian vireille saattamista koskevan hakemuksen voisi ensinnäkin tehdä se yrityskäyttäjä tai yritysverkkosivustokäyttäjä, johon kieltihakemuksen kohteena oleva asetuksen vastainen menettely kohdistuu.

Myös asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettulla organisaatiolla, järjestöllä ja julkisella elimellä olisi oikeus asian vireille saattamiseen markkinaoikeudessa. Mainittua 1 kohtaa täydentävät 14 artiklan 3 kohta, jossa säädetään edellytyksistä, jotka organisaatioiden ja järjestöjen on täytettävä ja 14 artiklan 4 kohta, jossa säädetään edellytyksistä, jotka julkisen elimen on täytettävä, jotta niillä olisi oikeus saattaa asia käsiteltäväksi kansallisissa tuomioistuimissa. Edelleen asetuksen 14 artiklan 5 ja 6 kohdan mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä mainitut edellytykset täyttävät järjestöt, organisaatiot ja julkiset elimet Euroopan komission ylläpitämään luetteloon, mikä olisi asetuksen mukaisesti hyväksyttävä tuomioistuimessa osoitukseksi järjestön tai organisaation kanneoikeudesta. Asetuksen 14 artiklan 3 kohdan edellytykset täyttävällä järjestöllä tai organisaatiolla on kuitenkin asetuksen johdanto-osan (45) mukaan mahdollisuus nostaa kante kansallisessa tuomioistuimessa, vaikka jäsenvaltio ei olisikaan nimennyt kyseistä järjestöä tai organisaatiota.

Ehdotuksessa ei kansallisesti anneta viranomaiselle toimivaltaa asetuksen valvonnan osalta. Asetuksen 14 artiklan 1 kohdan perusteella muiden jäsenvaltioiden julkiset viranomaiset voisivat kuitenkin nostaa asetuksen vastaisia menettelyjä koskevia kieltokanteita Suomessa.

Lisäksi tehtäisiin tekniset muutokset *1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohtaan* ja *5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan*, joita edellä selostettujen uusien lainkohtien lisääminen luetteloihin edellyttää.

Lakiehdotuksen lopussa säädettäisiin lain voimaantulosta.

4.2 Pääasialliset vaikutukset

Yleisesti

Esityksen taustalla olevan asetuksella tavoitellaan alustatalouden potentiaalin täysimääräistä hyödyntämistä. Asetuksella pyritään ensinnäkin varmistamaan, että verkkoalustat kohtelevat yrittäjäkäyttäjiä oikeudenmukaisella, läpinäkyvällä ja ennakoitavissa olevalla tavalla. Toiseksi asetuksella pyritään siihen, että yrityskäyttäjillä on ongelmatilanteissa käytettävissään tehokkaammat mahdollisuudet muutoksenhakuun. Kolmanneksi asetuksella on tarkoitus luoda ennakoitavissa oleva ja innovointiystävällinen ympäristö verkkoalustoille EU:ssa.

Asetus vaikuttaa erilaisiin alustamaailmassa toimiviin yrityksiin. Komission asetusta koskevan vaikutusarvion mukaan EU:n alueella yli miljoona yritystä tarjoaa palveluja kuluttajille jonkin verkkoalustan välityksellä ja määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Suurimpia toimialoja ovat verkkokauppa, hotelli- ja ravintolatoiminta sekä sovelluskaupat. Erilaisia alustoja on EU:ssa yli 7 000, ja näistä yli puolet ovat sellaisia, jotka työllistävät yli kaksisataa henkilöä. EU:n ulkopuolisia alustoja yli 12 000, ja ne voivat myös toimia EU:n alueella.

Verkkoalustojen merkitys tavaroiden ja palvelujen välittämisessä kuluttajien ja yrittäjien välillä kasvaa, mistä seuraa, että yritykset ovat yhä riippuvaisempia verkkoalustoista. Komission arvion mukaan karkeasti noin puolet pieni- ja keskikokoisista yrityksistä toimivat erilaisilla alustoilla EU:n alueella. Verkkoalustojen ei-avoimista käytännöistä aiheutuu merkittäviä haitallisia vaikutuksia talouteen ja asetuksella pyritään parantamaan yritysten luottamusta ja ehkäisemään luottamuksen puutteesta seuraavaa vaimentavaa vaikutusta alustatalouteen. Yritysten liikevaihtoon vaikuttavat suoraan myös näkyvyys, jonka ne saavat verkkopohjaisilla alustoilla ja verkossa toimivissa yleisissä hakukoneissa. Järjestyksen esittämistä koskevat käytännöt vaikuttavat suoraan verkkosivustojen näkyvyyteen ja niiden käyttäjämäärään. Asetus ehkäisee järjestyksen esittämistä koskevia epäselviä käytäntöjä hakukoneissa ja alustoilla ja vähentää näiden aiheuttamia negatiivisia vaikutuksia yrityksille.

Asetuksen arvioidaan lisäävän yhä useamman verkossa toimivia välityspalveluja käyttävän yrityksen liikevaihtoa, minkä edelleen oletetaan tuovan lisää työllistymismahdollisuuksia. Eniten hyötyä asetuksesta olisi kaikista pienemmille yrityksille, joiden neuvotteluasema suurten alustojen kanssa on heikempi. Kasvava myynti hyödyttää myös verkkoalustoja ja kysyntä niiden tarjoamille palveluille lisääntyy. Asetuksella on myös välilliset vaikutukset kuluttajien asemaan, kun palvelu- ja tavaravalikoimat paranevat ja järjestyksen esittämistä koskevat mekanismit selkiintyvät.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että asetuksen säännöksiä noudatetaan. Asetuksessa edellytetään, että asetuksen 14 artiklassa säädetyllä tavalla yrityksiä edustavat organisaatiot ja järjestöt voivat saattaa tuomioistuimen käsiteltäväksi asian, jonka tarkoituksena on asetuksen vastaisen menettelyn lopettaminen. Esityksen tarkoituksena on kansallisten kieltomenettelyä koskevien säännösten antaminen, joiden nojalla verkkoalustan tai hakukoneen menettelyn asetuksenmukaisuus voidaan saattaa markkinaoikeuden arvioitavaksi. Kansallinen sääntely merkitsee alustojen kautta toimiville yritykselle parempaa oikeussuojaa, mikä edesauttaa asetuksen tavoitteiden toteutumista. Sen suorat vaikutukset kohdistuvat lähinnä yritysten ja viranomaisten toimintaan. Kansallisten säännösten itsenäinen taloudellinen merkitys jää vähäiseksi ja se riippuu myös osin siitä missä määrin tapauksia tulee ohjautumaan Suomessa käsiteltäväksi. Säännösten voidaan ennen kaikkea arvioida lisäävään oikeusvarmuutta, kun asia voidaan myös saattaa kansallisesti tuomioistuimen käsiteltäväksi ja menettelyssä voidaan asettaa yleinen kiello asetuksen vastaisen menettelyn lopettamiseksi. Säännöksillä on myös ennaltaehkäisevää vaikutusta, mikä osaltaan ohjaa toimimaan asetuksen mukaisesti.

Vaikutukset yritysten toimintaan

Suomalaisia tai Suomeen sijoittuneita suuria verkkoalustayrityksiä on verrattain vähän ja yksin suomalaisten alustojen taloudellinen merkitys yritysten välisessä kaupankäynnissä on toistaiseksi suhteellisen pieni. Suomalaiset yritykset kuitenkin toimivat aktiivisesti kansainvälisillä alustoilla. Eräitä suomalaisia verkossa toimivia välityspalveluja ovat esimerkiksi tori.fi, lomarengas.fi ja wolt.com -verkkoalustat. Asetusta ei kuitenkaan sovelleta tilanteisiin, joissa alusta toimii vain markkinapaikkana kuluttajille eikä kysymyksessä ole alustan ja sen välityksellä palveluja tarjoavan yrityksen välisestä suhteesta.

Erilaisten kiertotalouteen liittyvien ilmiöiden kasvu luo myös meillä uusia kehitysnäkymiä alustataloudelle. Verkkokaupan arvo kasvaa koko ajan myös Suomessa ja kasvava digitaalinen kauppa välitetään verkkoalustojen kautta. Voidaan ennakoida, että jakamis- ja kiertotalouden uudet liiketoiminnan mahdollisuudet lisäävät eri aloilla toimivia verkkoalustoja ja edelleen niillä harjoitettavaa markkinointia myös Suomessa. Edelleen voidaan arvioida, että asetuksen

säännökset helpottavat uusien kotimaisten yritysten alalle pääsyä ja osaltaan parantavat kansallisten markkinoiden toimintaa selkeyttämällä alustaliiketoiminnan sääntöjä. Asetuksella on siten positiiviset vaikutukset myös suomalaisiin yrityksiin. Suomalaiset yritykset tarjoavat palvelujaan välityspalvelujen kautta tyypillisesti esimerkiksi pelialalla. Asetuksella on erityistä merkitystä alustojen välityksellä toimivien itsenäisten pelinkehittäjien asemaan ja se tukee näiden kaltaisten mikroyritysten kasvumahdollisuuksia.

Kansalliset säännökset asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä parantavat alustojen välityksellä palveluja ja tavaroita tarjoavien yritysten oikeussuojaa. Esityksessä ehdotetun kieltomenettelyn vaikutukset voivat koskea erikokoisia alustatoimijoita enintään muutaman henkilön työllistävästä alustan välityksellä palvelujaan tarjoavasta mikroyrityksestä suuriin satoja henkilöitä työllistäviin kansainvälisiin verkkoalustoihin. Verkkoalustatoimintaan liittyy vahva kansainvälinen ulottuvuus, ja usein toiminta aloitetaan kansallisilla markkinoilla, josta laajennutaan rajat ylittävään toimintaan. Oikeusvarmuuden lisääntyminen parantaa kasvumahdollisuuksia sekä suomalaisten alustojen että niitä käyttävien yritysten osalta. Markkinaoikeuden kieltomenettelyn voidaan arvioida lisäävän alustalla palveluja tarjoavan yrityksen kannalta oikeusvarmuutta esimerkiksi tilanteessa, jossa se tuo alustalla markkinoitavaksi uuden palvelun, jolloin alustan ja yrityksen sopimussuhteessa käytetyn vakioehdon asetuksenmukaisuus voitaisiin saattaa markkinaoikeuden arvioitavaksi.

Lakiehdotusten mukainen elinkeinonharjoittajien etuja valvovien järjestöjen ja organisaatioiden kanne-oikeus parantaisi erityisesti pienten yritysten asemaa oikeusprosessissa, jos ne ryhtyvät ajamaan alustoilla toimivien yritysten kanteita markkinaoikeudessa. Voidaan ennakoida, että Suomessa esimerkiksi pelialan ja majoitus- ja ravitsemistoiminnan alan etujärjestöillä olisi mahdollisuuksia toimia asetuksen tarkoittamina kannekelpoisina järjestöinä.

Markkinaoikeuskäsittelystä aiheutuisi yritykselle kustannuksia oikeudenkäyntimaksusta ja muista oikeudenkäyntikuluista. Markkinaoikeudessa perittävät oikeudenkäyntimaksut määräytyvät tuomioistuimaksulain (1455/2015) mukaan. Riita-asian, muutoksenhakuasian ja muun lainkäyttöasian käsittelystä peritään markkinaoikeudessa oikeudenkäyntimaksua 2 050 euroa. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 5 luvun 16 §:n mukaan asianosaiset vastaavat itse oikeudenkäyntikuista markkinaoikeudellisissa asioissa.

Asetuksesta seuraa suoraan velvollisuus verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajille luoda erityinen sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä ja lisäksi nimetä ulkopuolisia sovittelijoita käsittelemään sopimusehtoja koskevia riitoja yrityskäyttäjien ja verkkoalustojen välillä. Tällä tavoitellaan sitä, että yrityksillä olisi käytettävissään mahdollisimman edullinen, nopea ja matalalla kynnyksellä käytettävissä oleva oikeussuojakeino asetuksen mukaisten oikeuksien toteuttamiseksi. Asetuksen tavoitteena on ohjata asetuksesta johtuvia riitoja ensi sijaisesti asetuksen mukaisiin sisäisiin riidanratkaisu- ja sovittelumenettelyihin. Asetuksen soveltamista koskevia kiistoja ei siten ratkaista yksin tuomioistuimissa eikä asetuksen mukaisten oikeuksien toteuttaminen ole riippuvainen pelkästään tuomioistuimen tarjoamasta oikeussuojasta. Asetuksen mukaiset sisäiset valituksen käsittelyjärjestelmät eivät kuitenkaan saa estää sitä, että yritykset voivat saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi.

Asetuksesta aiheutuvien kustannusten on arvioitu olevan rajallisia ja vaikuttavan pääasiallisesti verkossa toimiviin välityspalvelujen tarjoajiin sekä verkossa toimiviin hakukoneisiin. Suurimmat kustannukset aiheutuisivat asetuksessa tarkoitettusta sisäisestä valituksen käsittelyjärjestelmästä. Lisäksi alustoille aiheutuisi kertaluonteisia kuluja, kun ne joutuvat mukauttamaan käyttämänsä sopimusehdot asetuksen vaatimuksiin. Tästä voi seurata, että alustat vähäisessä määrin nostavat yrityksiltä perittäviä komissiomaksuja, mutta asetuksen ei arvioida lisäävän yritysten

kuluja, sillä komissionmaksujen mahdollinen nosto kompensoituisi yritysten myynnin lisääntymisellä. Valituksen käsittelyjärjestelmän kustannukset jäävät sen tarjoavien ja siihen osallistuvien yritysten kannettavaksi eikä velvollisuus koske pieniä yrityksiä.

Sisäisellä valituksen käsittelyjärjestelmällä tavoitellaan riitatilanteista yritykselle aiheutuvien kustannusten pienentämistä, kun sisäisessä menettelyssä käsiteltäviä riitoja ei tarvitse viedä tuomioistuimeen. Komissio on arvioinut, että tästä seuraisi EU:n alueella keskimäärin 7 500 euron säästö tapauksia kohden verrattuna siihen, että asiaa käsiteltäisiin erikseen oikeudenkäynnissä. Suomessa oikeudenkäyntikulut riippuvat tapauksen vaatimasta työmäärästä, mutta ne voivat olla molemmille riidan osapuolille huomattavasti edellä mainittua komission arviota suuremmat. Kuluja voi kuitenkin aiheutua myös sisäiseen valitus- tai sovittelumenettelyyn osallistumisesta, jos siihen tarvitaan ulkopuolista oikeudellista apua. Markkinaoikeuden yleisen kieltomenettelyn ohella verkkoalustan ja elinkeinonharjoittajan välisiin yksittäisiin riitoihin voitaisiin, tilanteesta riippuen, myös edelleen soveltaa asetuksen ohella voimassa olevia sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisia säännöksiä, jolloin asia käsiteltäisiin tarvittaessa yleisessä tuomioistuimessa.

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Esityksessä annetaan markkinaoikeudelle toimivalta käsitellä uutta asiaryhmää koskevia asioita, mistä lähtökohtaisesti seuraa markkinaoikeudelle lisää tehtäviä. Markkinaoikeuden työmäärän kasvu riippuu siitä, kuinka paljon uusia tapauksia ohjautuu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ennen kuin asetuksen soveltamisesta saadaan tarkempia kokemuksia, voidaan ennakoida, että suuri osa asetukseen liittyvistä riidoista ohjautuisi kuitenkin asetuksen mukaisesti sisäisiin riidanratkaisumenettelyihin eivätkä ne päätyisi tuomioistuimiin.

Monet asetuksen soveltamisalaan kuuluvat verkossa toimivien välityspalvelujen ja hakukoneiden tarjoajat ovat kansainvälisiä yrityksiä. Näiden ollessa tuomioistuinmenettelyn osapuolena oikeuspaikka määräytyy yleisesti sovellettavien oikeuspaikan valintaa koskevien säännösten perusteella. Tavanomaista on myös, että yritysten käyttämissä vakiosopimusehdoissa voidaan määrätä mahdollisiin tuomioistuinriitoihin sovellettavasta oikeuspaikasta. Asetuksessa ei säädetä muutosta näihin periaatteisiin. Oikeuspaikan määräytymistä koskevat yleiset kansainväliset säännökset ja oikeuspaikkaa koskevat sopimusehdot voivat siten vaikuttaa Suomessa käsiteltävien tapausten määrään. Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisen kiellon hakemista markkinaoikeudelta on käytetty yritysten tai niiden etuja ajavien järjestöjen toimesta oikeussuojakeinona vain muutamassa tapauksessa vuoden 2009 jälkeen. Myös tällä perusteella voidaan ennakoida, että asetusta koskevien tapausten määrä jäisi vähäiseksi.

Yhden kieltomenettelyä koskevan tapauksen käsittelyn vaatima työmäärä markkinaoikeuden lainkäyttöhenkilöstöltä vaihtelisi tapauskohtaisesti, mutta voisi myös kasvaa suureksi. Koska alustatalous ja erilaiset verkossa tapahtuvan liiketoiminnan muodot kasvavat jatkuvasti, ja myös asetuksen säännökset tukevat itsessään alustatalouden kasvua, voi tämä jatkossa kasvattaa myös toimintaa koskevien kansallisten oikeussuojakeinojen tarvetta. Markkinaoikeuden työmäärä voi jatkossa myös kasvaa, jos tapauksia ohjautuisi käsiteltäväksi Suomeen enenevissä määrin ja yrityskäyttäjät omaksuisivat ehdotuksen mukaisen kieltomenettelyn käytön asetuksessa säädettyjen sisäisten riidanratkaisumenettelyjen sijaan.

Esityksessä ehdotetaan kansallisia säännöksiä kieltomenettelyyn oikeutettujen kotimaisten järjestöjen nimeämisestä. Järjestöjen etukäteistä nimeämistä koskevien kansallisten säännösten on

tarkoitus yksinkertaistaa asioiden käsittelyä, kun markkinaoikeudessa ei erikseen tarvitsisi tutkia täyttääkö kansallinen järjestö tai organisaatio asetuksessa säädetty edellytykset. Työ- ja elinkeinoministeriö toimisi nimeämiset käsittelevänä viranomaisena. Nimeämistä koskevan kansallisen menettelyn työmäärä arvioidaan vähäiseksi. Myös komission luetteloon merkityillä muiden jäsenvaltioiden organisaatioilla, järjestöillä ja julkisilla elimillä olisi mahdollisuus saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Koska asetuksen edellytykset täyttävillä järjestöillä on asetuksen mukaan oikeus asian vireille saattamiseen tuomioistuimessa myös ilman nimeämistä luetteloon, seuraa asetuksesta, että markkinaoikeuden käsiteltäväksi voi tulla myös sellaisia tapauksia, joissa joudutaan aluksi arvioimaan täyttääkö hakijana toimiva järjestö tai organisaatio asetuksessa säädetty vaatimukset.

5 Muut toteuttamisvaihtoehdot

5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset

Esityksessä on kysymys asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä markkinaoikeudessa. Valmisteluvaiheessa harkinta on kohdistunut siihen, tulisiko asetuksen rikkomista koskevia kanteita käsitellä markkinaoikeudessa vai yleisessä tuomioistuimessa. Tarkoituksenmukaisemmaksi on arvioitu, että toimivalta annettaisiin markkinaoikeudelle siltä osin, kun kysymys on asetuksen vastaisen menettelyn yleisestä kieltämisestä. Hakemuksen voisi tehdä elinkeinonharjoittajia edustava organisaatio tai järjestö sekä se elinkeinonharjoittaja, johon asetuksen vastainen menettely kohdistuu. On mahdollista, että samaa tosiseikastoa asetuksen rikkomisen kanssa koskeva asia voitaisiin saattaa vireille myös elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain nojalla. Jos asetusta koskevat asiat käsiteltäisiin vain yleisessä tuomioistuimessa, muodostuisi näissä tilanteissa toimivaltaisten tuomioistuinten välille ristiriita. Yksittäiset asetuksen velvoitteiden rikkomista koskevat elinkeinonharjoittajien väliset riita-asiat käsiteltäisiin kuitenkin edelleen yleisissä tuomioistuimissa voimassa olevien säädösten mukaisesti.

Valmisteluvaiheessa on selvitetty, ettei markkinaoikeuden käyttöön annettavaa kieltomenettelyä koskevia säännöksiä ole tarkoituksenmukaista sijoittaa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettuun lakiin tai sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin. Asetuksen mukaisesta kieltomenettelystä on tämän vuoksi laadittu oma laki.

Suomi ei kannattanut asetusta koskevilla neuvotteluissa sitä vaihtoehtoa, että jäsenvaltiot velvoitettaisiin antamaan asetuksen valvontaa koskevat tehtävät viranomaiselle. Tämä perustuu yritysten välisen sopimusvapauden kunnioittamiseen ja siihen, että sopimusvapauteen puututaan vasta kun se on täysin välttämätöntä. Koska asetusta ei edellytä kansallisen viranomaisen perustamista valvomaan asetuksen noudattamista, ei esityksen valmisteluvaiheessa enää selvitetty tarkemmin tätä vaihtoehtoa. Markkinaoikeuden käytössä olevien seuraamusten osalta katsottiin tarkoituksenmukaiseksi pitäytyä olemassa olevien seuraamusten kanssa yhdenmukaisessa järjestelmässä. Riittävää olisi asetuksen vastaisen menettelyn kieltäminen ja kiellon tehostaminen uhkasakolla eikä esimerkiksi erillisiä seuraamusmaksuja pidetty tarkoituksenmukaisena.

5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot

Useissa jäsenvaltioissa asetuksen täytäntöönpanoa koskeva valmistelu oli vielä esitystä annettaessa kesken. Alustavien tietojen mukaan moni muu jäsenmaa, esimerkiksi Ruotsi, Irlanti ja Liettua olisivat Suomen tavoin päätyneissä siihen, että asetusta valvomaan ei nimetä erillistä viranomaista. Tanskassa on entuudestaan ollut alustatalouteen liittyvää kansallista sääntelyä ja

siellä asiaa hoitamaan perustetaan kilpailu- ja kuluttajavirastoon uusi yksikkö. Kansallista sääntelyä on ollut myös Itävallassa, Espanjassa, Ranskassa ja Alankomaissa, joten näissäkin asiaan nimettäneen viranomaistaho.

6 Lausuntopalaute

Esityksestä lausunnon antoivat oikeusministeriö, markkinaoikeus, Kilpailu- ja kuluttajavirasto, Tuomioistuinvirasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK, Matkailu- ja ravintolapalvelut Mara ry, Neogames Finland ry, Keskuskauppakamari, Kuluttajaliitto ja SCM Suomi Oy. Opetus- ja kulttuuriministeriö ja Uber Finland Oy ilmoittivat, että niillä ei ole lausuttavaa asian johdosta.

Lausunnoissa puollettiin esityksen antamista seuraavin huomioin: Tuomioistuinviraston ja markkinaoikeuden lausunnoissa nostettiin esille kysymys siitä, onko toimivallan jakaminen esityksen perusteluissa kuvatulla tavalla markkinaoikeuden ja yleisen tuomioistuimen kesken perusteltua, etenkin huomioden, että sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset asiat on keskitetty markkinaoikeuteen yksityisoikeudelliset vaatimuksen mukaan lukien. Jos toimivallan jakoa kuitenkin pidetään edelleen tarpeellisena, Tuomioistuinvirasto ja markkinaoikeus huomioivat, että kieltomenettelyä koskevan lain sanamuotoa on syytä täsmentää niin, että kyse on vain yleisen kiellon antamisesta. Lisäksi esitettiin tarve esityksen perusteluissa arvioida miltä osin asetuksen säännöksissä voi olla kyse niin sanotusta tyyppikohtuuttomuustilanteesta, joissa menettely voitaisiin kieltää. Myös oikeusministeriön lausunnossa nostettiin esille tarve täsmentää kieltomenettelyn soveltamisalaa sekä tehtiin esitykseen teknisiä huomioita. Elinkeinoelämän keskusliitto EK:n ja Matkailu- ja ravintolapalvelut Mara ry:n lausunnoissa toimivallan jakoa pidettiin tarkoituksenmukaisena.

Lausuntojen johdosta esityksessä on täsmennetty 1. lakiehdotuksen soveltamisalaa koskevaa 1 §:ää kytkeväällä lain soveltamisala asetuksen 14 artiklan mukaiseen kieltomenettelyyn, jonka tarkoituksena lopettaa tai estää asetuksen vastainen menettely. Tästä seuraisi, että kyseessä on yleisen kiellon määrääminen. Esityksen perusteluihin on myös tehty teknisiä muutoksia ja muun muassa tiivistetty nykytilaa ja sen arviointia koskevaa lukua. Vaikutusarviointia koskevaa lukua on puolestaan täsmennetty. Jatkovalmistelussa 1. lakiehdotuksen nimikettä on täsmennetty siten, että siitä ilmenee, että lakiehdotuksen mukainen kieltomenettely koskee myös hakukoneita. Esityksessä säilytettiin toimivallan jakaminen niin, että yleiset kiellot määrätään markkinaoikeudessa ja yksittäisten asianosaisten nostamat kantot käsitellään velvoiteoikeudellisina riita-asioina yleisissä tuomioistuimissa. Toimivallan keskittäminen yksittäisten asioiden osalta markkinaoikeudelle olisi hajaannuttanut yksittäisten asianosaisten välisten sopimusriitojen käsittelemisen markkinaoikeuden ja yleisten tuomioistuimien välillä eikä keskittäminen vain rakenteiden yhdenmukaistamisen vuoksi ole perusteltua. Myös muutoksenhaku markkinaoikeuden ja käräjäoikeuden ratkaisusta eroaa, kun markkinaoikeuden ratkaisusta valitetaan valitusluvalla korkeimpaan oikeuteen.

Neogames Finland ry kannatti lausunnossaan, että asetuksen valvonta olisi annettu erilliselle viranomaiselle. Viranomaismenettely olisi nopeampi ja yritykselle edullisempi. Lausunnossa kiinnitettiin myös huomiota markkinaoikeuskäsittelyn joutuisuutta koskevalle tarpeelle ja käsittelyn kustannuksiin. Oikeudenkäyntimaksut tulisi porrastaa edullisimman maksuluokan mukaisesti ja oikeudenkäyntikulujen tulisi jäädä osapuolten itsensä kannettavaksi. Lisäksi nostettiin esille tuomioistuinten kansainvälisen toimivallan määräytyminen tilanteissa, jossa sopimusehdot sisältävät määräyksen oikeuspaikasta. Lausunnon johdosta esitykseen ei ole tehty muutoksia. Esitys ei sisällä säännöksiä oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta tai oikeudenkäyntimaksuista, joten näiden osalta sovelletaan jatkossakin voimassa olevia säännöksiä. Asetus tai esitys eivät myöskään sisällä uusia säännöksiä tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta.

7 Lakia alemman asteinen sääntely

Ehdotus sisältää asetuksenantovaltuuden antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä organisaation tai järjestön nimeämistä koskevasta hakemuksesta ja tietojen ilmoittamisesta. Alemman asteisella sääntelyllä olisi tarkoituksenmukaista säätää kansallisesta menettelystä, jolla järjestö tai organisaatio voi pyytää tulla nimetyksi komission yllä pitämään luetteloon. Nimeämistä koskevat edellytykset seuraavat suoraan asetuksen 14 artiklan 3 kohdasta. Sääntely on teknisen luonteensa vuoksi tarkoituksenmukaista sijoittaa lakia alemman asteiseen sääntelyyn. Koska asia ei ole yleiseltä merkitykseltään laajakantoinen, tarkemmat säännökset voitaisiin antaa ministeriön asetuksella. Valtuussäännös sijoitettaisiin 1. lakiehdotuksen 3 §:ään.

8 Voimaantulo

Asetuksen soveltaminen alkaa 12.7.2020. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 12.7.2020.

9 Toimeenpano ja seuranta

Asetuksen 18 artiklan 1 kohdan mukaan komissio arvioi asetusta 18 kuukautta asetuksen soveltamispäivästä ja sen jälkeen joka kolmas vuosi. Asetuksen ensimmäisessä arvioinnissa on tarkoituksena muun muassa tarkastella 3–10 artiklassa säädettyjen velvoitteiden noudattamista sekä niiden vaikutusta verkkopohjaiseen alustatalouteen ja tarkastella mahdollisesti käyttöön otettujen toimintasääntöjen vaikutusta ja tehokkuutta oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden parantamisessa.

Ensimmäisessä ja sitä seuraavissa arvioinneissa on selvitettävä, tarvitaanko lisäsääntöjä, mukaan lukien vaatimusten noudattamisen valvontaa koskevia sääntöjä, jotta voidaan turvata sisämarkkinoilla oikeudenmukainen, ennakoitavissa oleva, kestävä ja luottamusta nauttiva sähköinen liiketoimintaympäristö. Arviointien jälkeen komissio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joihin voi kuulua lainsäädäntöehdotuksia.

10 Suhde muihin esityksiin

10.1 Esityksen riippuvuus muista esityksistä

Hallituksen esitys laiksi kuluttajansuojaviranomaisten eräistä toimivaltuuksista sekä laeiksi Kilpailu- ja kuluttajavirastosta annetun lain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta (HE 54/2019 vp) on annettu eduskunnalle 17.10.2019. Esityksessä ehdotetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n 1 momentin ja 5 luvun 2 §:n 1 momentin muuttamista, joita ehdotetaan muutettavaksi myös tämän esityksen 2. lakiehdotuksessa. Edellä mainittu hallituksen esitys on eduskunnan käsiteltävänä. Kyseistä hallituksen esitystä on täydennetty hallituksen esityksellä (HE 10/2020 vp), jossa huomioidaan perustuslakivaliokunnan edellyttämät muutokset seuraamusmaksuasioiden käsittelyjärjestykseen (ks. PeVL 12/2019 vp). Täydentävässä hallituksen esityksessä ehdotetaan edellä mainittujen oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain säännösten muuttamista verrattuna siihen, mitä alkuperäisessä ehdotuksessa esitettiin. Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetut muutokset oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin ja 5 luvun 2 §:n 1 momenttiin tulisi tarvittaessa yhteensovittaa edellä mainituissa esityksissä ehdotettujen muutosten kanssa.

11 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Laissa oleva perussäännös sitoo ja rajaa asetuksenantajan toimivaltaa. Valtuuden tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi perustuslaista johtuu, että valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa. Myös perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan asetuksen antamiseen ja lainsäädäntövallan delegoimiseen liittyvien valtuutusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Esimerkiksi lausunnossa PeVL 10/2014 vp painotetaan tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia. Valtuuden tulee perustuslain 80 §:n 2 momentin säännöksen mukaan olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 16/2002 vp).

Lakiehdotukseen sisältyy valtuutus antaa alemman asteisia säännöksiä. Ehdotetussa laissa valtuutussäännös on sijoitettu 1. lakiehdotuksen 3 §:ään. Valtuudet on laadittu tarkkarajaisiksi ja täsmällisiksi. Lakiehdotuksen valtuutussäännös ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä

Ponsi

Koska oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjiä varten annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1150 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Laki

verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Soveltamisala

Tässä laissa annetaan oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämiseksi verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1150 14 artiklan mukaista kieltomenettelyä täydentävät säännökset.

2 §

Kiellon määrittäminen

Markkinaoikeus voi kieltää 1 §:ssä mainitussa asetuksessa tarkoitettua verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajaa jatkamasta tai uudistamasta asetuksen vastaista menettelyä.

Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta.

Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Kielto voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013).

3 §

Organisaatioiden ja järjestöjen nimeäminen

Työ- ja elinkeinoministeriö voi myöntää Suomeen sijoittuneelle organisaatiolle ja järjestölle hakemuksesta nimeämällä 1 §:ssä mainitun asetuksen 14 artiklan 1 kohdan mukaisen oikeuden siten kuin 5 kohdassa säädetään.

Nimeämistä koskevasta hakemuksesta ja tietojen ilmoittamisesta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

4 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

Laki

oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohta ja 5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohta, sellaisina kuin ne ovat 1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohta laissa 1122/2018 ja 5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 1495/2018, ja
lisätään lain 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1124/2017 ja 1122/2018, uusi 14 kohta ja 5 luvun 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1495/2016 ja 1122/2018, uusi 9 kohta seuraavasti:

1 luku

Yleiset säännökset

6 §

Markkinaoikeudelliset asiat

Markkinaoikeus käsittelee *markkinaoikeudellisina asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

-
- 13) elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018);
 - 14) verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä annetussa laissa (/).

5 luku

Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

2 §

Asian vireillepanoon oikeutetut

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun hakemuksen voi tehdä:

-
- 8) tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain 66 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämistä koskevissa asioissa se luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, johon mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua sopimusehtoa tai menettelyä sovellettaisiin, tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys, joka on neuvotellut kyseessä olevan sopimuksen kahden tai useamman edustamansa elinkeinonharjoittajan puolesta;
 - 9) verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä annetun lain 2 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämistä koskevissa asioissa se yrityskäyttäjä tai yritysverkostovälikäyttäjä, johon kiellettävä menettely kohdistuu, taikka oikeudenmukaisuuden ja avoi-

muuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjiä varten annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1150 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu julkinen elin, organisaatio tai järjestö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 19.3.2020

Pääministeri

Sanna Marin

Työministeri Tuula Haatainen

*Liite
Asetusluonnos*

Työ- ja elinkeinoministeriön asetus

verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevan kieltomenettelyn vireille saattamiseen oikeutettujen järjestöjen nimeämisestä

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksen mukaisesti säädetään verkossa toimivia välityspalveluja ja hakukoneita koskevasta kieltomenettelystä annetun lain (/) 3 §:n 2 momentin nojalla:

1 §

Hakemus tulla nimetyksi Euroopan komission laatimaan luetteloon

Organisaatio ja järjestö voivat tekemällä asiaa koskevan hakemuksen työ- ja elinkeinoministeriölle pyytää tulla nimetyksi oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1150 14 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun Euroopan komission laatimaan luetteloon.

Hakemuksesta on käytävä ilmi tiedot 1 momentissa mainitun asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisestä.

2 §

Tietojen ylläpitäminen

Euroopan komission laatimaan luetteloon nimetyn organisaation ja järjestön on ilman aiheutonta viivytystä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos sen 1 §:n 1 momentissa mainitun asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuu muutoksia.

3 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 20 .